

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

A hadtáp objektumok és hadtápbiztosítási rendszerek életképességének néhány kérdése

Dr. Deák Péter alezredes, a hadtudományok kandidátusa

A kérdés aktualitása

A modern hadviselésben első pillanattól kezdve problematikus kérdés volt a nem harcoló, tevékenységüket nem harccal végrehajtó elemek, szolgálatok, katonai szervezetek biztosításának, megővésének, oltalmazásának gondja. A hadtáp mindig is viszonylag jobban sebezhető volt, az ellene irányuló tevékenység azonban nem bizonyult kifizetődőnek, a fegyveres küzdelem kimenetelében betöltött szerepe nem volt jelentős.

A második világháború harmadik időszakától kezdve a – főleg hadászati – hadtápjobjektumok egyre inkább sorolt, tervezett célpontokká váltak, mind a légierő, mind a nagyhatótávolságú tüzérség, vagy haditengerészet, és egyre inkább a különleges osztagok részéről.

A második világháború óta lefolyt helyi háborúknak egyre nagyobb mértékben vált jellemzőjévé a közeli hátsóország, illetve a létfontosságú hadtápjobjektumok elleni intenzív küzdelem. Valamennyien tudjuk, hogy a VDK ellen vívott légi háború szinte kizárólagos célja a fő utánszállítási útvonal és a különböző raktárak voltak, tekintet nélkül arra, hogy e légicsapások másodlagos követelményei mennyiben érintették a polgári lakosságot, asszonyok és gyermekek tizezreit. A közelkeleti háború valamennyi fázisában számos további példát látnunk a fentiek bizonyítására, főleg a hadművelleti hadtápjobjektumok vonatkozásában.

A hadtáp életképessége kérdésének aktualitása a korszerű fegyveres küzdelemben tehát jelentőségének növekedésével jár együtt, abból ered, hogy mind erőteljesebbek a törekvések bénítására, megsemmisítésére, életképességének megszüntetésére.

Részleteiben e helyzet az alábbi tényezők eredménye:

– a tömegpusztító fegyverek és hagyományos légierő, tüzérség megnövekedett hatótávolsága; automatizáltságuk következtében jelentkező nagyobb találati pontosság és nagy pusztító hatása megszüntette a nagy mélységek, tehát a hadtáp elérhetetlenségének mítoszát és kockázatát, a hátsóország, a hadművelleti és csapat-hadtáp az ellenség csapásainak elsőrendű objektumává vált;

– a korszerű technika és technológia, továbbá a széttagolt csoportosítások lehetővé; az egyedi pusztító eszközök óriási kapacitása és az élőrövel való ta-

karékosság szükségessé tette a diverzáns-kommandó hadviselés reneszánszát, elterjedését és ez a vezetés mellett elsősorban a hadtáp objektumait veszélyezteti; - nem csökkent ezzel arányban a hadtáp sebezhetősége, sőt, a szervezeti helyzet, a huzamos „M” tevékenység még fokozta azt, kritikus időszakot eredményezett, így az ellenség részéről „kifizetődő” a csoportosítások „lágy altestét” képező hadtáp elleni cselekmények végrehajtása.

Miután a viszonylag egyensúlyban levő erőkre épülő katonapolitikai helyzetben mindkét fél arra törekszik, hogy az ellenség csoportosításából lényeges elemeket kiemelve pótolhatatlan veszteségeket okozzanak, ezzel megváltoztassák az erőviszonyokat, a hadtáp életképességének fenntartására irányuló törekvéseink a hadtápbiztosítás megnövekedett hadműveleti jelentőségéből erednek, abból kiindulva, hogy a *hadtáp ma a csoportosítások lényeges, kritikus elemét képezi.*

Milyen közvetlen veszélyek azok, amelyek a hadtáp különböző tagozatait - elsősorban a háború első napjaiban - veszélyeztetik?

A valószínű hadműveleti irányban felvonuló várható ellenségeink által alkalmazható körülbelül 200 atomeszköznek mintegy 4-7%-a (elsősorban a PERSHING eszközökkel célbajuttatva) kerülhet központ és hadműveleti hadtáp objektumok, mindenekelőtt a rendszer infrastrukturális elemei, közlekedési vonalak, csomópontok, műtárgyak, átkelő helyek, körzetek ellen alkalmazásra.

A háború első napjaiban az ellenség harcászati légiereje által több lépcsőben alkalmazott légi támadóeszközök által naponta 15-25 célobjektumra végrehajtott csapások közül 1-3 lehet, amelyek kifejezetten hadtáp objektumok ellen kerülnek kiváltásra. Egy-egy ilyen célobjektum ellen az ellenség 16 tonna repülőbombát, vagy 20-25 L-F rakétát is alkalmazhat, ami a védetségétől függően 40-70%-os megsemmisülést eredményezhet.

Jelenlegi felméréseink szerint az ellenség mintegy 50-70 szervezetszerű alegységekből alakított felderítő-diverzáns csoportja - melyek 4-12 főből állnak - naponta 1-2 diverzáns akciót, tehát objektum, vagy szállítmányrombolást hajthat végre. Ezek az osztagok a kis hatóerejű, atomaknákkal, mérgező és biológiai harcanyagokkal, magas technológiájú és rádióexponálható robbanóanyagokkal, plasztikbombákkal, lézerfegyverekkel vannak ellátva, álcázásuk igen jól szervezett, alapvető eljárásuk a különböző robbanócsapdák létesítése.

Mindezekből tehát azt a következtetést kell levonnunk, hogy a csapat, hadműveleti és központ hadtáp ma már „veszélyes üzem”, elemeit az ellenség hagyományos, tömegpusztító és diverziós csapásainak célpontjai közé kell sorolni és számolni kell más célok ellen alkalmazott tevékenységük másodlagos hatásával is.

A hadtáp életképessége tartalmának értelmezése

A rendelkezésünkre álló hivatalos katonai irodalomból az életképesség fogalmát - tömör megfogalmazásban - a Szovjet Katonai Enciklopédia határozza meg:

„A csapatok (repülők, hajók), a vezetési rendszerek, a fegyverzet és haditechnika, a hátszági hadtáp objektumok és a hadtápbiztosítás olyan készsége, amely alkalmassá teszi őket, hogy az ellenség behatásának közepette is megóvják, vagy helyreállítsák harcképességüket”.

Az életképesség tehát a működőképesség alapvető feltétele, egy tartós állapot, amely akkor is fenn kell álljon, ha a konkrét alkalmazásra nem kerül sor.

Az életképességnek nincs viszonyszámmal kifejezhető fokmértéke, nincsenek minőségi átmenetei. A veszteségek mennyiségi tényezői egy bizonyos szinten, bizonyos kritériumok alapján minőségi ugrásba átcsapva oda vezethetnek, hogy az adott hadtáp vagy rendszer harci-hadművelati értelemben megsemmisül. A kritikus veszteségnövekedés, mint mennyiségi tényező azonban minőségi elemeket is tartalmaz, mert korántsem mindegy, hogy – számszerűségtől függetlenül – melyik eleme a hadtápnak az, ahol abszolútan a veszteségek. Könnyen megérthető, hogy egy – nem rugalmasan szervezett – közlekedési rendszer teljes megsemmisítését eredményezheti azon néhány csomópont, elágazás elpusztulása, ahonnan éppen a kerülőirányok, manővervonalak indulnak.

Éppen ezért az életképesség – mint már említést nyert – a működőképesség helyreállításának alapvető és egyben végső feltétele. Életképesnek tekinthetjük a hadtápot, ha még megvan a képessége egyes elemei, rendszerei működőképességének helyreállítására, aktivizálni képes meglevő készleteit, meg tudja mozdítani, vagy képes aktivizálni az anyagi biztosítás forrásait, be tudja vezetni a csapás hatását csökkentő rendszabályokat.

Konkrétabban kifejezve,

a hadtáp objektumok életképességének legalapvetőbb ismérve, hogy az objektum telepítési körletében megvannak a folyamatos tevékenység feltételei, a körlet romboltsági foka, tűzmentesítése, sugárszintje lehetőséget ad a manőverre, a szaktექnika helyreállítható, a szakanyagok nem semmisültek meg. Ezek az objektumok életképességüket elsősorban passzív rendszabályokkal és a biztosítási rendszeren belül képesek megőrizni, föld alatti építmények felhasználásával, fesszes tűzvédelemmel, vízellátással, megfelelő áramforrásokkal.

Mit mondhatunk a *RENDSZEREK életképességéről*? Nyilván más tényezők alapján kell itt értékelnünk a jellemzőket. Egy rendszer életképességének fő kérdése a rendszer elemei közötti *KOMMUNIKÁCIÓ* megléte, ennek megsemmisülése tulajdonképpen az egész rendszer megsemmisülését, az életképesség elvesztését jelentheti.

A hadtápbiztosítás rendszere életképességének döntő kritériuma, hogy a közlekedési vonalak, bár kiterőkkkel, de használhatók maradjanak; a műtárgyak, állomások, vasúttechnikai és repülésirányító rendszerek ne legyenek bénultak; a hadtáp vezetettsége és csapatokkal való kapcsolata fennmaradjon; készleteik, legalább egy alárendelt mozgókészleteinek mérvében, mobilizálható állapotban meglegyenek; és a szállítóeszközök jelentős része üzemképes állapotban maradjon.

Ezek a kritériumok úgy biztosíthatók, ha megteremtik az alárendelték ön-ellátottságát; a közlekedési rendszerben kerülő és tartalékirányokat hoznak létre; tartalékolják a megfelelő helyreállító kapacitást; a hadtáp szervezete megfelelően osztható, előre és oldalt lépcsőzve van; az eszközök és készletek szét vannak telepítve; a terep ki van használva és műszaki munkákat vesznek igénybe.

Az életképesség oldaláról jelentkező követelmények

A fenti meghatározások és értelmezések egyben azt is körvonalazzák, hogy milyen követelményeket kell egy korszerű hadtápnak kielégítenie annak érdekében, hogy életképességét megfelelő és időben hozott rendszabályok alkalmazása esetén fenn tudja tartani, meg tudja óvni.

A hadtáp fejlesztésében és felkészítésében békeidőben elsősorban arra kell törekednünk, hogy *alkalmassá tegyük a hadtápot*, a hadtápszervezeteket és rend-

szereket arra, hogy viszonylag rövid idő alatt végrehajtva az operatív rendszabályokat – elérjék működőképességüket és megóvják életképességüket. Tökéletlen szervezetek, rosszul szabályozott rendszerek, technikai-műszaki szempontból alacsony színvonalú hadtáp be sem képes fogadni azokat a rendszabályokat, melyek e képességek fenntartását szolgálják. Egy egészen éles példát említek, egy technikailag rosszul felszerelt, közúti (és nem terepjáró) technikával és sok pótkocsival ellátott hadtáp még a legjobb időben kiadott körletváltásra, manőverre vonatkozó parancsot sem képes végrehajtani, főleg rossz időjárási és útviszonyok között.

Melyek tehát azok az általános – így csapat, hadművelési és hadászati hadtápra egyaránt érvényes – tulajdonságok, melyekkel a korszerű fegyveres küzdelemben a hadtápot jellemezni kell, természetesen csak a tárgyalt téma oldaláról vizsgálva?

Először is a hadtáp magas fokú KIKÉPZETTSÉGE, ebből eredően erkölcsi-politikai állapota, a katonák fizikai és pszichikai állóképessége, az egész kötelék összekovácsoltsága, a tevékenység szervezettsége, begyakorlottsága.

Ebben a követelményben elsősorban azt értem, hogy a rendkívül fontos úgynevezett hadtáp szakmai ismeretek mellett, sőt azokat megelőzve kell először is arra kiképezni az állományt, hogy meg tudja magát óvni, viszonylag magabiztosan mozogjon az ellenség csapásainak bonyolult viszonyai között is.

A tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai közepette lefolytatandó háborúra való felkészülés mind a haderőben, mind a polgári életben a „túlélés” érdekében folytatott intenzív harcászati kiképzést teszi szükségessé. Ezért indokolt, hogy az életképesség fenntartásával kapcsolatos jártasságok és készségek kifejlesztését ma már ne szórjuk szét különböző kiképzési ágak és különböző tárgyak egyes tárgyköreiben, hanem az komplex, integrált, a szakharcászattal szoros együttműködésben (vagy egy szerkezetben) oktatót fő kiképzési ággá váljon. A tömegpusztító fegyverek elleni védelem a htp. katona szempontjából ma már csupán e fontos rendszabálycsoport egyik oldala. Ezért – megítélesem szerint – a felkészítés, kiképzés rendszerének és tartalmának fejlesztése terén napirendre célszerű tűzni fő kiképzési ággént a túlélés komplex rendszabályainak oktatását.

Másodszor a hadtápszervezetek és az egész rendszer VEZETETTSÉG-e, az ehhez szükséges törzsek, szervezetek, eszközök – közöttük híradó és adatfeldolgozó eszközök – megléte. Csak a folyamatosan működő és jól tájékozott hadtápvezetés képes már békében előtervezni a szükséges rendszabályokat, venni és továbbítani a veszélyről szóló információkat, aktivizálni a rendszabályok egész gyűjteményét és operatív elhárító intézkedéseket hozni, végrehajtásukat érvényesíteni. Ezért a hadtápvezetésnek teljes egészében ki kell elégíteni azokat a követelményeket, amelyeket általában a csapatvezetéssel szemben támasztunk és vezetést védett vezetési pontról, álcázott híradórendszeren keresztül kell érvényesíteni.

A harmadik tulajdonság a hadtáp VÉDETTSÉGE. Ennek egyik oldala a technikában, az elől fekvő tagozatokban inkább, feljebb kevésbé meglévő – páncélozott szállítóeszközökben, tűzáthatolásra alkalmas, magas felépítményű és jól felszerelt, sugárzásra kevésbé érzékeny járművek meglétében jelentkezik. Ehhez tartozik az is, hogy a hadtápegységeknek is rendelkezniük kell azokkal a fegyverekkel, elsősorban légvédelmi, valamint páncélelhárító eszközökkel, VSF műszerekkel, mentesítő és tűzoltó eszközökkel, amelyeket más szakcsapatoknál már

természetesnek tartunk. A védettség azt is megköveteli, hogy a hadtápcsapatok és objektumok reálisan is képesek legyenek a terepadta lehetőségeket kihasználni úgy, hogy a terepet műszaki munkákkal hatékony védekezésre alkalmassá teszik. Ehhez azonban jelentős számú – esetleg többrendeltetésű – munkagépre is szükség van.

Az életképesség megóvásának egyik fő formája az időben és rejtetten végrehajtott manőver. Erre azonban csak a MOZGÉKONY hadtáp alkalmas, és ez a *negyedik* alapvető tulajdonság.

Ennek a mozgékonyiságnak több fokozata és oldala van. Nagyon fontos például a technikai mobilitás, úgymint az önjáró technika, a minél kevesebb utánfutó, a terepjáróképesség, a hadtáptechnikai eszközök egy részének vízát-hatoló képessége. Az alsóbb tagozatokban arra kell törekedni, hogy ez a technikai mobilitás mind nagyobb fokú legyen, mindjobban megközelítse a biztosított csapatokét, miután nehéz, rombolt terepen ez a manőver, a veszélyeztetett körlethől való kivonás alapvető feltétele.

Az életképesség szempontjából azonban azt a helyzetet is feltételezni kell, hogy a hadtáp alegységeknek a manővert, vagy az utánszállítási-hátraszállítási feladatokat különösen rombolt körzetekben kell végrehajtani, így a mozgékonyiság követelményében bonnfoglaltatik az akadályelhárítás képessége, a mozgásbiztosítottaság bizonyos foka is. Ez szükségessé teszi a hadtáp ilyen szükségeszközökkel, robbantó eszközökkel és a nagyobb tagozatokban munkagépekkel való ellátását, illetve megerősítését is.

Ezek a mozgékonyiság technikai oldalai. Ugyanilyen fontos azonban a szervezeti mozgékonyiság is, a szervezet mozgékony jellege. Ennek alapfokú követelménye, hogy képes legyen a rendszeresített mozgó – és minél több kiegészítő – készletet egyszerre, egy fordulóban felemelni. Ez a mozgó jelleg abszolút értéke, ennek kisebb értékei elsősorban a felsőbb tagozatokban jelennek meg, nem is vitatjuk, hogy itt jelenleg kisebb a hadtáp mozgékonyisági foka. Ez azonban csak ideiglenes lehet. A hadtápbiztosítási rendszer életképessége szempontjából alapvető követelmény, hogy a nagy volumenű, a hadművelet kimenetele szempontjából elsőrendű felsőbb készletartalékok is megközelítsék valamilyen módon a mozgékonyiság abszolút fokát. A szervezeti mozgékonyiság másik kritériuma, hogy a hadtáपालegységek, -egységek, sőt -intézetek is csapat szervezettek legyenek, lehessen őket intézkedések alapján jól, gördülékenyen mozgatni, áttelepíteni, előrevonni stb. Ezért valamennyi hadtápszervezetnek ésszerű rendszerben, közel egyforma nagyságrendű funkcionális és kiszolgáló alegységekre, valamint vezetőszervre kell tagozódnia. Mint látjuk, az életképesség szempontjából a mozgékonyiság igen bonyolult és komplex követelményként jelentkezik.

Az életképesség fenntartását biztosító rendszabályok

Az alcímben jelzett rendszabályok a fogalmilag körülhatárolt életképesség folyamatos fenntartására, a veszélyeztető tényezők elhárítására, illetve kritikus veszteségek helyreállítására irányulnak.

E rendszabályokat különböző szempontok szerint oszthatjuk fel, amelyek a következők lehetnek:

a) A rendszabályok felosztása azok bevezetésével kapcsolatos *időpontok szerint*. Ezen belül megkülönböztetünk (1) folyamatos, viszonylag állandóan érvény-

ben levő, és ezzel szemben (2) időszakos, operatív, veszélyhelyzetben életbeléptetett ideiglenes rendszabályokat.

b) Megkülönböztethetünk sajátos *tartalmuk szerint*, (1) általános és ezzel szemben (2) *speciális* rendszabályokat. Az általános rendszabályok elfogadottan érvényesek, valamennyi hadtápojektum és rendszerek életképességének megóvásáért, míg a speciális, sajátos rendszabályok mindig a hadtápalegység, -intézet jellegéből, időjárásból, napszaktól, terepviszonyokból, vagy sajátos konkrét feladatokból, helyzetből erednek. Ebből az is következik, hogy az általános rendszabályok szabályzatba foglalhatók, elvileg általánosíthatók (és e cikk is ezekkel foglalkozik), míg a speciális rendszabályok az elvekből kifolyólag ugyan, de a parancsnokok, hadtáptörzsek közvetlen elhatározásától függenek.

c) Az azokat megvalósító *tagozatok nagyságrendjével* és feladataival függ össze e rendszabályok (1) csapathadtáp, (2) hadművelési- illetve (3) hadászati szempontok szerinti csoportosítása. Ez a felosztás kétségtávolan jellemzi az egyes rendszabályok természetét, tartalmát, de feladatát és célját is.

A rendszabályok részletes felsorolása és csoportosítása érdekében idézem, hogy mit ír a Szovjet Katonai Enciklopédia a hadtáp életképessége fenntartásának lehetőségeiről és feladatairól:

„A különösen fontos háterszági *hadtápojektumok* (fegyver- és lőszerraktárak, bázisok, raktárak stb.) életképessége megteremthető: szilárd konstrukciójú építményekkel, amelyek védelmet nyújtanak az összes pusztító eszközök csapásai ellen; az objektumok, illetve elemeik lehető legkisebb méretű, illetve formájú kialakításával, amely a lökéshullámnak a legjobban ellenáll. A hadtápojektumok életképességének fokozása érdekében tartalék *készleteket* kell létesíteni tűzoltó, vízelvezető, elektromos, fűtő és vízellátást biztosító technikai eszközökből, könnyen összeállítható építési anyagokból és más berendezésekből.

A *hadtápbiztosítási rendszer* életképessége fenntartható: a hadtápegységek, magasabbegységek és intézmények lépcsőzésével; a csoportosítások megfelelő hadtáp önállóságának biztosításával; erő és eszköz tartalékok, megbízható szállító- és összeköttetési eszközök biztosításával; a hadtápojektumok széttelepítésével, álcázásával és minden pusztító eszköz elleni védelmével; a közlekedési útvonalak és más hadtápojektumok gyors helyreállításával; a fegyverzeti, a haditechnikai és anyagi eszköztartalékok megóvásával és speciális karbantartásával; a nagy veszteségeket szenvedett hadtáp magasabbegységek, egységek és intézmények átszervezésével, anyagi tartalékkészletekkel történő feltöltésével és az erő és eszköz tartalékok újraképzésével.”

Részleteiben a hadtáp életképesség fenntartását célzó rendszabályok a következők:

1. A hadtápojektumok, csoportosítások széttagolt elhelyezése, illetve széttelepítése. E rendszabályok megvalósítása már békében megkezdődik, részben az élő és „M” útján felállítandó szervezetek ésszerű diszlokációjának megteremtésével, részben a körletek, váltókörletek ilyen szempontok szerinti kiválasztásával. A rendszabálycsoport jelentős részét azonban már a harc, hadművelési előkészítések, illetve végrehajtásának időszakában kell foganatosítani, ez esetben sem alkalomszerűen, hanem folyamatosan. A hadtáp széttagolt elhelyezése úgyszólván a hadtáptisztek „vérévé kell váljon”, mint amikor különböző aleggységek elhelyezésénél már önkéntelenül az erőt keressük. A széttelepítésnek pozitív és negatív értelemben van egy optimális pontja, ugyanis a túlzott széttele-

pítés csökkentheti a hatékonyságot, túlságosan szoros szétbontakozásuk viszont nem csökkenti megfelelően az ellenség csapásmérő kapacitásának sűrűségét.

2. A terep természetes védőképességének körültekintő kihasználása, illetve annak védelmi építmények létesítése révén történő fokozása.

A műszaki munkák, a meglevő polgári rendeltetésű föld alatti építmények kihasználása a passzív védelem legjelentősebb rendszabályai. Gyakorlatainkon, kiképzési foglalkozásainkon ez a kérdés az 50-es évek óta háttérbe szorult, mert az első számvetések birtokában a hadtáptörzsek szemében kilátástalannak tűnt a műszaki munkák teljes értékű megvalósítása. Megítélésem szerint e fontos kiképzési kérdés háttérbe szorítása nem egyéb, mint leegyszerűsítés és ezért egy valóságos helyzetben drágán lehet megfizetni. Az a régi törvény, hogy „a katona, amint beássa magát”, ma fokozottabban kell érvényesülnön. A kérdés másik oldala, vajon a fejlesztésben elegendő figyelmet szenteltünk-e a megnövekedett műszaki munkák magas gépigényének, elegendő-e a földmunkagép, megfelelő számban rendelkezünk-e erődítési elemekkel és békeidőben fordítunk-e elég költséget és energiát egyes építmények előre történő kiépítésére vezetőszervek, hadtápbjektumok, segélyhelyek részére?

3. Az álcázás mint az ellenséges felderítéssel szembeni ellentévékenység.

Az álcázás az életképesség biztosítása érdekében az elektronikai felderítés és hadviselés időszakában lényegesen több mint a rendszeresített álcázó háló és ruházati cikkek használatának bevezetése. Az álcázási rendszabályok egy részét magasabb követelméknél álcázási tervekben kell összehangolni, mert a koordináció nélkül az egyes rendszabályokkal éppen az ellenkező hatást érhetjük el. Helyi szituációban viszont az álcázást – ez alatt elsősorban a „láthatatlanná-tételt” értve – folyamatosan kell alkalmazni és ez szintén a parancsnokok vérévé kell vállják.

4. A veszélyről szóló értesítés körültekintő megszervezése, eszközbiztosítása és műszeres rendszerének üzemképes állapotban tartása.

Az értesítési rendszernek gyorsnak, dublirizottnak, (sőt többszörösnek) közérthetőnek kell lennie. Arra is fel kell készülni, hogy az értesítési rendszer felfedése esetén az ellenség abba beléphet és ennek különböző következményei lehetnek, ezért az értesítési rendszert folyamatosan karban kell tartani és kontrollálni kell.

5. A veszélyeztetett körletekből történő megelőző kivonás.

Kihangsúlyoznám, hogy a hadtápcsapatok kivonása nem csupán passzív, hanem aktív, és nem azonnali, operatív, „ad hoc” rendszabály, hanem folyamatos. Ez azt jelenti, hogy a hadtápbjektumok körleteit preventív rendszabályként periodikusan váltani kell, tehát a körletváltás korszerű viszonyok között szervezett és tervezett, nem egyszerre és tömegesen történik, feltételezi a körletváltáshoz szükséges utak kiválasztását, elosztását, előkészítését, megjelölését és megfelelő forgalomszabályozását is. Katasztrófális következményekkel járhat a spontán irányokba és módon végrehajtott tömeges áttelepítés, mert az torlódáshoz vezet, pánikot kelt és nem hogy növelné, hanem csökkenti az életképesség biztosított-ságát. Hasonlóképpen a körletváltás tervszerűtlenségének elkerülését szolgálja, ha az új körleteket, valamint a mindig kijelölendő tartalékkörleteket előre szemrevételezzük, az alegységek fogadására előkészítik és megteremtik az azonnali álcázás lehetőségeit.

6. A minden oldalú, mélységben és szélességben (esetenként függőlegesen) is tagolt tartalékképzés.

A tartalékképzés elsősorban a harc és fenntartás szempontjából legfontosabb anyagokra, technikai és úthelyreállító kapacitásra, vezetési szervekre és egészségügyi intézményekre vonatkozik. Az életképesség megóvása szempontjából ezeket a tartalékokat természetesen célirányosan és tudatos mértékben célszerű létrehozni és telepíteni.

A gondolatok összefoglalásaként annyit mondhatnánk, hogy az életképesség megóvására irányuló törekvéseink a korszerű háború által kiváltott olyan új elvek és rendszabályok összessége, amelyekben tulajdonképpen nincs is semmi új. Az ellentmondás, amely az előbbi mondatban rejlik, csak látszólagos. Az életképesség megóvásának érvényesítése elsősorban szemléleti kérdés, a hadtáptörzsek és -csapatok felkészítésének arra kell irányulnia, hogy a rendszabályok a figyelem középpontjában álljanak. Ezért nem érzem feleslegesnek, hogy e témának szenteltem ezt a néhány oldalt.